

Un ratolí modificat, patentat a Europa

La vida amb 'copyright'

L'oficina europea acaba d'aprovar la patent d'un ratolí modificat genèticament. Però per a molts grups, la patent d'éssers vius és polèmica i perillosa.

L'Oficina Europea de Patents -OEP- ha decidit acceptar la patent del ratolí transgènic creat a Harvard. A aquest animal, ja patentat als Estats Units fa tres anys i mig, li va ser introduït un oncogen -gen que indueix la formació de tumors- amb l'objectiu de poder estudiar millor els processos cancerosos. Des d'ara, tots aquells científics europeus que vulguin utilitzar

un ratolí semblant per a les seves recerques hauran de pagar drets a la companyia Du Pont de Nemours, que és la que el comercialitza.

La patent d'aquest ésser viu ha obert novament la polèmica a Europa. Els grups ecologistes i el Grup Verd del Parlament Europeu són partidaris de realitzar un debat en profunditat sobre el tema. Creuen que patentar organismes vius obre una via perillosa, que pot acabar amb algun tipus

de dret preferent sobre manipulacions en l'home. Però, a més, molts són contraris a aquestes manipulacions en animals, ja que consideren que disminueixen la diversitat biològica.

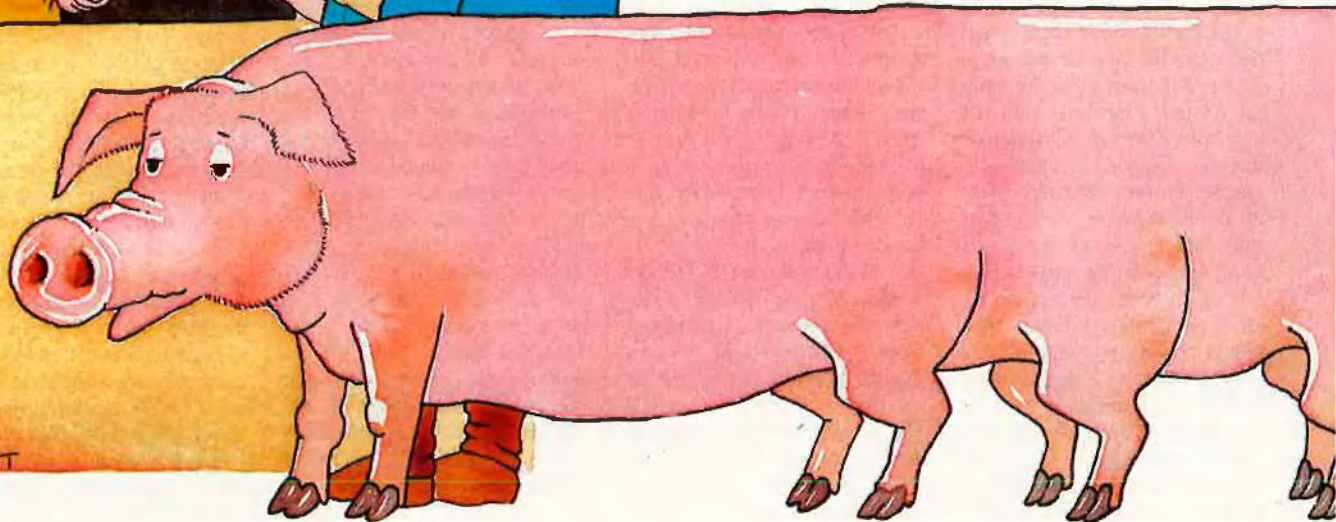
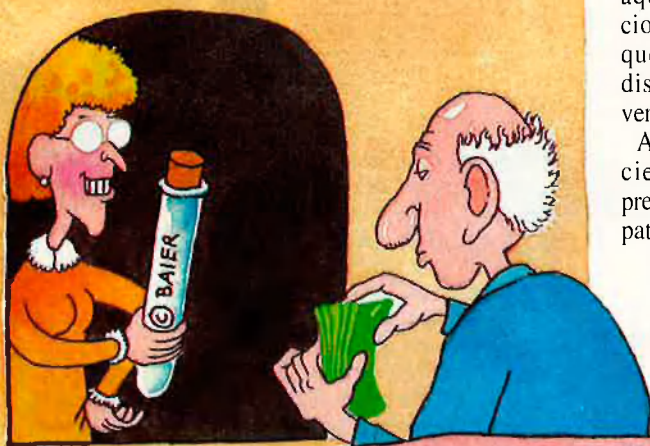
Als Estats Units, els científics que han presentat demanda de patents no han tingut gaires problemes des que el 1980 la Cort Suprema va acceptar la

d'un bacteri genèticament dissenyat per degradar el petroli i ser utilitzat en les mares negres. El 1987, l'oficina de Patents va considerar que tots els organismes vius multicel·lulars no humans també podien ser patentats. L'any següent, l'oncoratolí va ser patentat.

Els animals transgènics són creats per la introducció de determinats gens a les seves cèl·lules. Si aquests se situen a les cèl·lules sexuals, les característiques es transmetran a la descendència. D'aquesta forma, es poden obtenir ovelles que donin llana de més qualitat, vaques que produeixen, amb la llet, algun fàrmac, pollastres resistent a certes malalties, etc. En el cas del ratolí, s'ha obtingut un animal que facilita la investigació. I això, amb la polèmica sobre l'ús d'animals en el laboratori, ja pot ser un motiu de discussió.

En el cas de les plantes, s'han realitzat moltes modificacions genètiques. Gràcies a això, s'han obtingut varietats més productives, resistent a certs herbicides o a virus amb unes qualitats concretes. Moltes d'aquestes varietats tenen sol·licitud de patents per part de les empreses -normalment, multinacionals- que les han fabricades.

BANC D'ESPERMES MODIFICATS

Precisament una de les crítiques sobre les patents d'organismes transgènics es basa en el fet que pot afavorir les grans companyies, en detriment de les altres. Però les multinacionals contraataquen dient que les patents són un sistema per recuperar les grans inversions en recerca. I algunes anuncien que poden anar a fer aquestes inversions als Estats Units si allà no posen problemes per a patentar organismes transgènics.

PLANTES PATENTADES

La millora de les espècies no és res de nou. Però fins i tot aquest procés més o menys natural ha estat objecte d'acords i negociacions. Així, hi ha empreses que tenen grans guanys gràcies a la troballa d'espècies híbrides. Els agricultors han de comprar cada any les llavors fruit de l'encreuament de línies de gran qualitat. El 1961, representants de set països van crear una unió internacional per a la protecció de les varietats vegetals.

Però amb l'enginyeria genètica, el procés és molt més ràpid i senzill. No cal esperar anys per al creixement de noves espècies. La modificació directa dels gens ja ens dóna la planta resistent al virus o que no és atacada per un herbicida concret.

Les noves tècniques, però, ofereixen facilitats a les firmes amb més mitjans, que són les que poden tenir els equips necessaris per a aquestes operacions. Els Estats Units es protegeixen d'europèus i japonesos amb les patents. Però els països del Tercer Món veuen en aquest procés la manera amb què els països desenvolupats poden seguir enriquint-se, mentre ells continuen amb una agricultura i una ramaderia precària.

Hi ha altres demandes de patent a Europa. Així, científics francesos van obtenir un ratolí capaç de produir grans quantitats del factor IX, proteïna necessària per al tractament d'alguns casos d'hemofília. Els investigadors no van presentar la demanda basant-se en la patent d'un nou tipus d'animal, sinó la d'un sistema de preparació d'una línia cel·lular per la producció de la proteïna. Així, l'animal resulta ser un mitjà i no un objectiu.

PATENT DE CÈL·LULES HUMANES

Una de les pors del Grup Verd és que un dia s'arribi a autoritzar la patent d'algun element humà. De fet, ja han existit demandes

en aquest sentit. Al juliol del 1990, la Cort Suprema dels Estats Units va decidir que els pacients no tenien dret de propietat sobre els teixits que els metges els extirpessin durant el tractament. Una resolució tan curiosa era produïda per la demanda interposada per un malalt, John Moore, a qui els metges havien extirpat la melsa. Després, els investigadors van patentar una línia cel·lular procedent de la melsa i Moore va creure que ell tenia dret als possibles beneficis econòmics que se'n derivessin. El tribunal va decidir el contrari. En aquests moments, les companyies Genetics Institute i Sandoz Pharmaceutical intenten desenvolupar fàrmacs a partir de les cèl·lules de la melsa de Moore.

Però un fet recent que ha preocupat molt els mitjans científics americans és la sol·licitud de Craig Venter, un investigador de l'Institut Nacional de la Salut americana, que ha demanat la patent per a

337 nous gens humans seqüenciats en el seu laboratori.

Venter aconsegueix, gràcies a una màquina seqüenciadora del DNA, aïllar uns 100 gens diaris. De moment, però, no se sap si aquests gens estan lligats a algunes malalties concretes i el que ha fet Venter és simplement localitzar-les en el DNA, el material genètic.

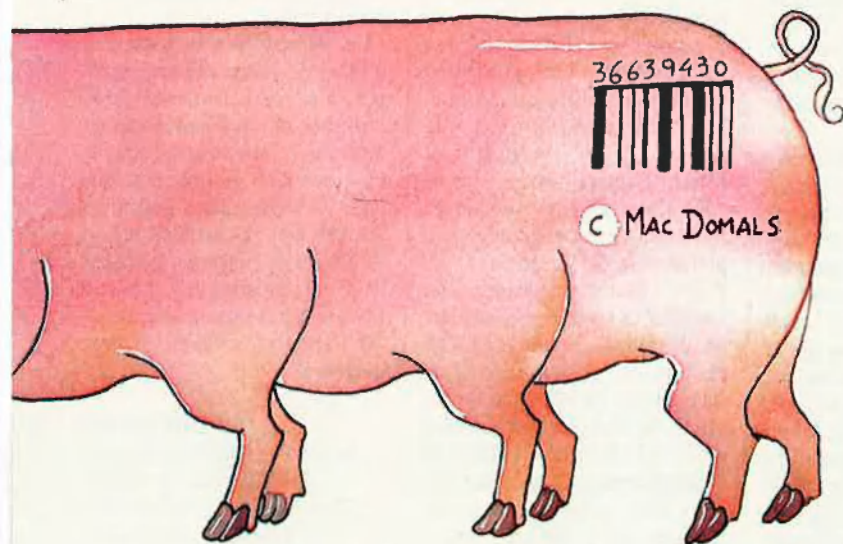
L'acció de Venter ha obert dues preguntes. D'una banda, es qüestiona si aquests gens poden ser patentats. I,

en cas de resposta afirmativa, cal aclarir si haurien de ser patentats. Pel què fa a la primera pregunta, s'haurien de complir tres condicions: allò que es patenta ha de ser nou, no evident i útil. I totes tres característiques presenten dubtes. No sabem si és útil, perquè ni Venter ni ningú coneix el paper d'aquests nous gens. Tampoc pot ser no-evident, ja que qualsevol pot trobar procediments per seqüenciar aquests gens. I tampoc és fàcil dir que sigui innovador, ja que els gens existeixen i Venter no els ha inventat. Simplement els ha detectat i seqüenciat.

Però, fins i tot si legalment la patent fos possible, ens hauríem de preguntar si és lògic acceptar-la. D'aquesta forma, la informació que es vagi obtenint gràcies a l'estudi del DNA pot quedar en mans privades, en compte d'haver-hi una lliure circulació de descobriments i informació. El projecte Genoma pretén seqüenciar els 3.000 milions de bases del DNA humà, amb els seus aproximadament 100.000 gens. Si l'oficina de patents americana accepta que algú tinga l'exclusiva sobre aquests descobriments es privatitza una informació que hauria de ser patrimoni mundial. La idea de veure que algunes parts de l'organisme humà són patentades esgarrifa més d'un. I per això preocupa el camí obert, entre altres, per l'oncoratolí de Harvard, que ja és propietat privada tant a Amèrica com a Europa.

Algunes parts de l'organisme humà es poden patentar ARXIU

Xavier Duran